

податків, зборів і обов'язкових платежів та пошуку дієвих інструментів міжбюджетного регулювання на всіх стадіях бюджетного процесу.

Отже, основним джерелом доходів місцевих бюджетів є податки. Але сучасній податковій системі необхідне подальше удосконалення для раціонального використання та розподілу податкових надходжень між бюджетами різних рівнів.

Найбільшу частину податкових надходжень до бюджету Вінницької області складає податок та збір на доходи фізичних осіб, який становить близько 60% всіх податкових надходжень до бюджету Вінницької області. Також одним із важливих джерел доходу бюджету Вінницької області є місцеві податки і збори. Зважаючи на покращання стану мобілізації надходжень та зміну структури місцевих податків і зборів їх частка у доходах бюджету Вінницької області значно зросла впродовж останніх років.

Нині фінансовий стан органів місцевого самоврядування є досить нестійким. Для його покращення в Україні запущений процес бюджетної децентралізації, що забезпечить фінансову незалежність органам місцевого самоврядування та дозволить самостійно виконувати покладені на них функції. Місцеві бюджети потребують підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотриманням бюджетного законодавства. Необхідно вдосконалити систему міжбюджетних взаємовідносин та чітко закріпити бюджетні повноваження під час формування дохідної частини місцевих бюджетів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Дейкало Л.Є., Чубак А.Ю. Оцінка надходжень до місцевих бюджетів Дніпропетровської області // Ефективна економіка. 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1720>
2. Калмиков О.В. Оцінка місця податкових надходжень в доходах місцевих бюджетів // Економічний вісник університету. 2017. № 35/1. С. 214 – 220.
3. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/> (дата звернення 28.03.19)
4. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Проценко Ю.М. Проблеми формування дохідної бази місцевих бюджетів // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління: Т. 15, вип. 1. Одеса, 2016. С. 230-240.

УДК 336

*Олена Кудирко, Владислава Цівак
(Вінниця, Україна)*

АНАЛІЗ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

У статті досліджено питання, пов'язані з визначенням сутності та змісту бюджетних видатків. Розглянуто сучасний стан видатків Державного бюджету. Проаналізовано зміни структури видатків 2013-2018 рр. та на їх основі визначено головні проблеми незбалансованості бюджету. Досліджено основні складові видаткової частини бюджету.

Ключові слова: бюджет, видатки, державний бюджет, аналіз видатків, фінансування бюджету, динаміка видатків.

The article deals with issues related to the definition of the essence and content of budget expenditures. The current state of state budget expenditures is considered. The changes in the structure of expenditures for 2013-2018 are analyzed and on the basis of these the main problems

of budgetary imbalances are identified. The main components of the expenditure part of the budget are investigated.

Key words: *budget, expenditures, state budget, analysis of expenditures, budget financing, expenditure dynamics.*

Державний бюджет займає провідне місце в бюджетній системі України, оскільки відноситься до тієї сфери суспільного життя, що безпосередньо стосується інтересів всіх і кожного. Він являє собою надзвичайно складне соціально-економічне явище та є головною ланкою фінансової системи держави. Забезпечуючи не тільки акумулювання коштів, необхідних для фінансування держави, використовується не тільки для часткового перерозподілу доходів з метою підтримання сприятливого соціального становища в країні, та й активно впливає на економічні, соціальні, національні, регіональні процеси в суспільстві і впровадження вищими органами влади відповідної національної стратегії розвитку, спрямованої на зміцнення державної безпеки [1, с. 420].

Метою статті є аналіз видатків Державного бюджету України, розкриття сутності та механізмів формування видатків бюджету. А також аналіз стану використання бюджетних коштів центральними органами виконавчої влади.

Проблематиці фінансування видатків державного бюджету України приділяли увагу у своїх працях такі вчені та науковці, як: І.Ф. Комарницький, Ю.І. Турянський, Н.І. Богомоллова, В.В. Зимовець, Т.С. Набока, Ю.Д. Радіонов, Р.Й. Бачо, Е.Й. Іллар, Є.Й. Бачо, Т.Е. Городецька, А.С. Поровай, Н.З. Дуда, Г.Г. Цегелик та ін.

Розглядаючи поняття «видатків бюджету», можна зазначити, що в економічній літературі не має єдиної думки щодо цього. Розглянемо деякі з поглядів вчених, так зокрема Пасечник Ю. В. трактує видатки бюджету з огляду особливостей організації бюджетної системи, наводячи їх трактування, як для державного так й для місцевих бюджетів [7, с. 236].

За визначенням Л.Є. Клець, видатки бюджету – це економічні відносини, на основі яких здійснюється процес використання грошових ресурсів централізованого фонду для виконання державою своїх функцій. Видатки бюджету – це кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум [3].

Видатки бюджету є знаряддям розподілу й перерозподілу державних грошових коштів і фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, які мають задовольняти найважливіші потреби суспільства у розвитку соціально-економічної сфери, державного управління, оборони і громадського порядку, забезпечення безпеки держави тощо. За допомогою бюджетних видатків, а також ефективного використанню фінансових ресурсів державні і місцеві органи влади виконують поставлені перед ними функції.

Видатки бюджету відображаються функції і завдання держави, рівень і напрям суспільного розвитку, взаємозалежність між економікою і фінансами країни, відносини даної країни з іншими країнами. Система видатків бюджету являє собою сукупність певних напрямків видатків (програм), їх структура, а також відносини між відповідними органами в процесі планування і виконання видатків, складання звітності та контролю за виконанням видаткової частини бюджету.

Розглянемо видатки Державного бюджету з 2013 по 2018 рік та порахуємо абсолютний приріст за досліджуваний період з 2013 по 2018 рік та за останні роки порівняно з попередніми (табл. 1).

Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації

Таблиця 1. Видатки Державного бюджету України протягом 2013-2018 рр., млн грн.

Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2013
Загальнодержавні функції	50101,1	65825,8	103116,7	117925,6	142446,9	162949,9	24521,3	20503,7	112848,8
Обслуговування держборгу	31677,1	47976,7	84505,4	95794,2	110456,1	115431,2	14661,9	4975,1	83754,1
Оборона	14843,0	27363,4	52005,2	59348,9	74346,2	97024,0	14997,3	22677,8	82181,0
Громадський порядок, безпека, судова влада	39190,9	44619,0	54643,4	71671,1	87845,0	116875,6	16173,9	29030,6	77684,7
Економічна діяльність	41299,2	34410,7	37135,4	31412,3	47000,1	63600,7	15587,8	16600,6	22301,5
Охорона навк. середовища	4595,0	2597,0	4053,0	4771,6	4739,9	5241,2	-31,7	501,3	646,2
Житлово-комунальне господарство	96,8	111,5	21,5	12,5	16,9	296,9	4,4	280,0	200,1
Охорона здоров'я	12879,3	10580,8	11450,4	12456,3	16729,1	22617,9	4272,8	5888,8	9738,6
Духовний та фізичний розвиток	5111,8	4872,4	6619,2	4958,9	7898,1	10107,1	2939,2	2209,0	4995,3
Освіта	30943,0	28677,9	30185,7	34825,4	41140,2	44323,4	6314,8	3183,2	13380,4
Соц. захист та соц. забезпечення	88547,2	80558,2	103700,9	151965,5	144478,3	163865,6	-7487,2	19387,3	75318,4
Міжбюджетні трансферти	115848,3	130600,9	173980,0	195395,3	272602,9	298939,7	77207,6	26336,8	183091,4
Всього	403456,1	430217,8	576911,4	684743,4	839243,7	985842,0	154500,3	146598,3	582385,9

Протягом останніх років видатки Державного бюджету зросли з 403456 млн. грн. у 2013 р. до 985842,0 млн. грн. у 2018 р., або в два рази. У Державному бюджеті в 2018 році порівняно з 2013 роком видатки на оборону зросли в два рази, що пов'язано із веденням воєнних дій на Сході України та за період з 2017 по 2018 рік тенденція збільшення залишилась. Видатки на загальнодержавні функції зросли через збільшення розмірів мінімальної заробітної плати, окладів державних службовців, мінімального прожиткового мінімуму тощо. Знизилися видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення за період з 2016 по 2017 рік, це пояснюється тим, що частину фінансування соціальних функцій державних органів влади було передано на місцевий рівень. Видатки на освіту мають низький приріст через делегування органам місцевого самоврядування повного утримання загальноосвітніх закладів освіти (окрім утримання педагогічних працівників) та утримання професійно-технічних закладів освіти органами місцевого самоврядування обласного рівня.

При дослідженні сутності бюджетних видатків та їх впливу на економічні процеси слід враховувати, що велике значення має не лише рівень асигнувань, але, передусім, їх структура. Так, окремі з напрямків, що фінансуються з бюджету, є більш орієнтованими на досягнення економічного розвитку, а інші більшою мірою спрямовані на поточне споживання.

На рис. 1 можемо наочно побачити частку видатків у Державному бюджеті України за 2013-2017 рр.

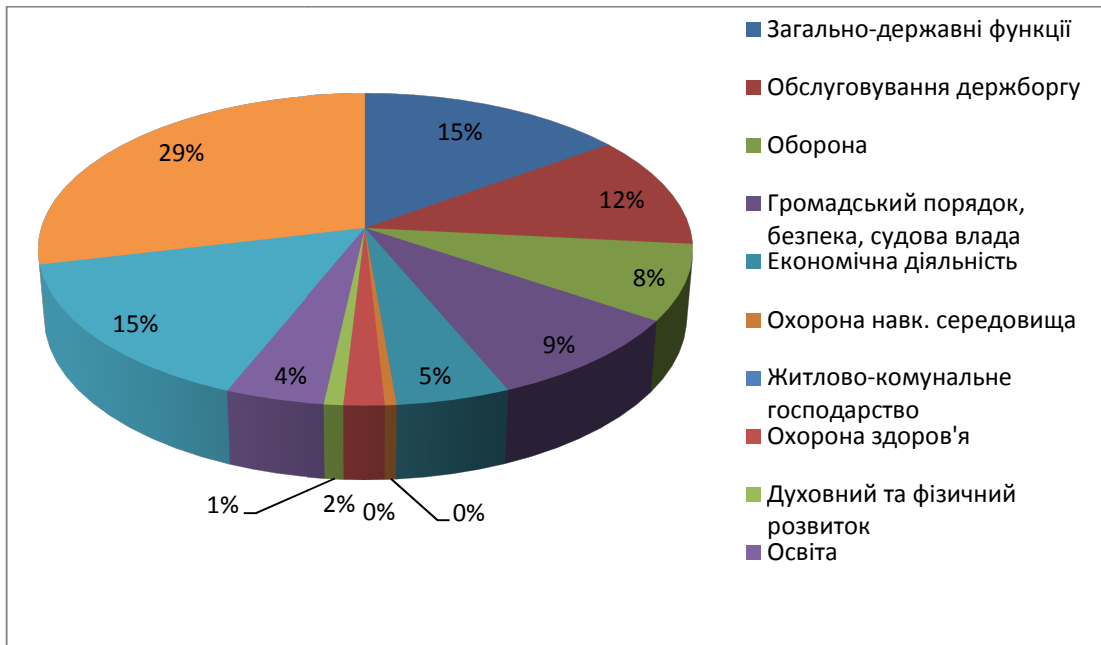

Рис. 1. Структура видатків Державного бюджету України за 2018 рік, %

Проаналізувавши рисунок бачимо, що серед усіх видатків найбільша частка видатків на міжбюджетні трансферти, загальнодержавні функції і соціальний захист та соціальне забезпечення. Міжбюджетні трансферти за рахунок реформи децентралізації, за останні роки постійно збільшувались, були надані кошти на освітню субвенцію, медичну субвенції та субвенції соціального захисту. Найбільшою статтею видатків на загальнодержавні функції є видатки на потреби Міністерства фінансів. Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення порівняно з попередніми роками зменшились, але все ж займають велику частку в видатках Державного бюджету, найбільша частина коштів йде на соціальний захист пенсіонерів.

Аналіз інформації про бюджетні видатки за 2013 – 2018 роки дає підстави стверджувати, що у їх структурі в останні роки відбулися певні зміни. Спостерігається зростання частки видатків на виконання загальнодержавних функцій та на потреби оборони.

У результаті аналізу структури видатків Державного бюджету України було виявлено наступні проблеми:

1) накопичення значних обсягів запозичень для фінансування дефіциту державних фінансів;

2) найбільша частка в структурі видатків бюджету міжбюджетних трансфертів, видатків на соціальний захист та загальнодержавні функції. Зокрема, серед загальнодержавних функцій перше місце посідає обслуговування боргу, великі кошти витрачаються на утримання апарату державних службовців;

3) досить низька частка видатків на соціальні цілі: освіту, охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток. Хоча бюджетна система переважно відповідає загальним принципам побудови, правилам формування державних видатків та їх розподілу за пріоритетними напрямками розвитку соціально-економічної системи, але, зважаючи на розвинуті країни, на реалізацію програм соціальної спрямованості має спрямовуватися не менше 50 % видатків зведеного бюджету;

4) мала ефективність використання бюджетних коштів (за деякими програмами касові видатки становлять 60–70 %) [2].

Вище згадані проблеми потребують пошуку напрямів оптимізації системи видатків бюджету. Таким чином, основними завданнями мають бути наступні:

- зменшення рівня видатків на утримання органів державної влади і управління, судів і прокуратури;
- збільшення до оптимального рівня видатків державним підприємствам для підтримання їх рівня розвитку та сприяння їх стабілізації;
- реформування видатків на соціальну сферу (перегляд пільг, поширення платних послуг, перегляд рівня мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму);
- оптимізація видатків бюджету без скорочення пільг за рахунок послідовного впровадження самофінансування.

Отже, видатки бюджету є знаряддям розподілу й перерозподілу державних грошових коштів і фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, які мають задовольняти найважливіші потреби суспільства у розвитку соціально-економічної сфери, державного управління, оборони і громадського порядку, забезпечення безпеки держави тощо. За допомогою бюджетних видатків, а також ефективного використанню фінансових ресурсів державні і місцеві органи влади виконують поставлені перед ними функції.

Удосконалення системи бюджетних видатків повинно здійснюватись у сфері управління, економічної діяльності, а також у соціальній сфері. Одними із пріоритетних її напрямків є аполітизація бюджету, вдосконалення державного контролю, бюджетного та податкового законодавства, мережі виконавців, перехід від бюджетного планування до бюджетного прогнозування та інші.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетна система: підруч. / за ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина, О.П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 624 с.
2. Державна казначейська служба України. Звітність про виконання бюджетів URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
3. Закон України Про Державний бюджет України на 2018 рік від 02.12.2017 № 1801-VIII // Відомості Верховної Ради. 2018. № 3. Ст. 31. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>
4. Набока Т.С. Управління видатками бюджету та напрямки його вдосконалення в Україні : дис. канд. ек. наук : 08.00.08 / Київ, 2015. 349 с.
5. Коляда Т. А. Фінансування видатків на економічну діяльність у контексті реалізації сучасної бюджетної політики держави. Економіка промисловості. 2014. № 3. С. 13–24.
6. Самошкіна О.А. Формування видатків бюджету у системі суспільного розвитку // Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 21. С. 79-84.
7. Пасечник Ю. В. Бюджетна система України: Навч. посіб. / Ю. В Пасечник Київ: Знання-Прес, 2006. 607 с.

УДК 336.1:352(477.44)

*Ірина Лобачева, Наталія Дудник
(Вінниця, Україна)*

АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ м. ВІННИЦЯ

У статті наведений аналіз дохідної і видаткової частини місцевого бюджету м. Вінниця. Досліджено структуру дохідної і видаткової частини та визначено основне джерело доходу місцевого бюджету м. Вінниця.

Ключові слова: доходи, видатки, місцевий бюджет, місцеві податки, трансферти, операції з капіталом.